

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Střední průmyslová škola strojnická Vsetín
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0483
Autor	Ing. Miroslav Václavík
Název šablony	III/2
Název DUMu	19.5 ANIZOTERMICKÝ ROZPAD AUSTENITU
Tematická oblast	Tepelné zpracování
Předmět	Strojírenská technologie
Druh učebního materiálu	<i>Prezentace</i>
Anotace	Prezentace je zaměřena na základní poznatky o anizotermickém rozpadu austenitu.
Vybavení, pomůcky	PC, dataprojektor
Ověřeno ve výuce dne, třída	6.9.2013, 2.B

Výukové cíle

- Žák se bude orientovat v základních souvislostech anizotermického rozpadu austenitu a jeho využití.

Klíčová slova

- Anizotermický rozpad austenitu
- Difúze
- Perlit
- Ferit
- Cementit (karbid železa)
- Austenit
- Bainit
- Martenzit

ANIZOTERMICKÝ ROZPAD AUSTENITU

DIGITÁLNÍ UČEBNÍ MATERIÁL

ANIZOTERMICKÝ ROZPAD AUSTENITU

**ARA = anizotermický rozpad austenitu =
přeměna austenitu za poklesu teploty**

Stabilní austenit – nad teplotou A_{C1} , není možná jeho přeměna.

Nestabilní austenit – pod teplotou A_{C1} , dochází k jeho přeměně za vzniku nových struktur.

Teplota $A_{C1} = 727^{\circ}\text{C}$

PRINCIP ARA

- Ohřev v peci nad teplotu A_{C1} .
- Potřebná výdrž materiálu na teplotě pro získání austenitické struktury.
- Ochlazování materiálu v různém typu prostředí (plynné nebo kapalné) pod teplotou A_{C1} .
- Začátek přeměny na novou strukturu (perlit, bainit, martenzit + kombinace) začne po určitém čase.
- Průběh přeměny austenitu je při klesající teplotě materiálu.
- Konec přeměny.
- Dochlazení materiálu v té samé lázni nebo na vzduchu.

CHLADÍCÍ SCHOPNOST PROSTŘEDÍ

- **Vysoká**
  - vodní sprcha
  - voda
  - olej
- **Nejmenší**
  - vzduch (ochranné plyny)

Při pohybu materiálu ve vodě dochází k intenzivnějšímu ochlazování díky porušení parního polštáře.

Množství zbytkového austenitu u některých ocelí lze zmenšit dochlazením materiálu pod teplotu M_f v průmyslových mrazácích, v pevném CO_2 nebo v tekutých plynech.

SROVNÁNÍ DIAGRAMŮ IRA - ARA

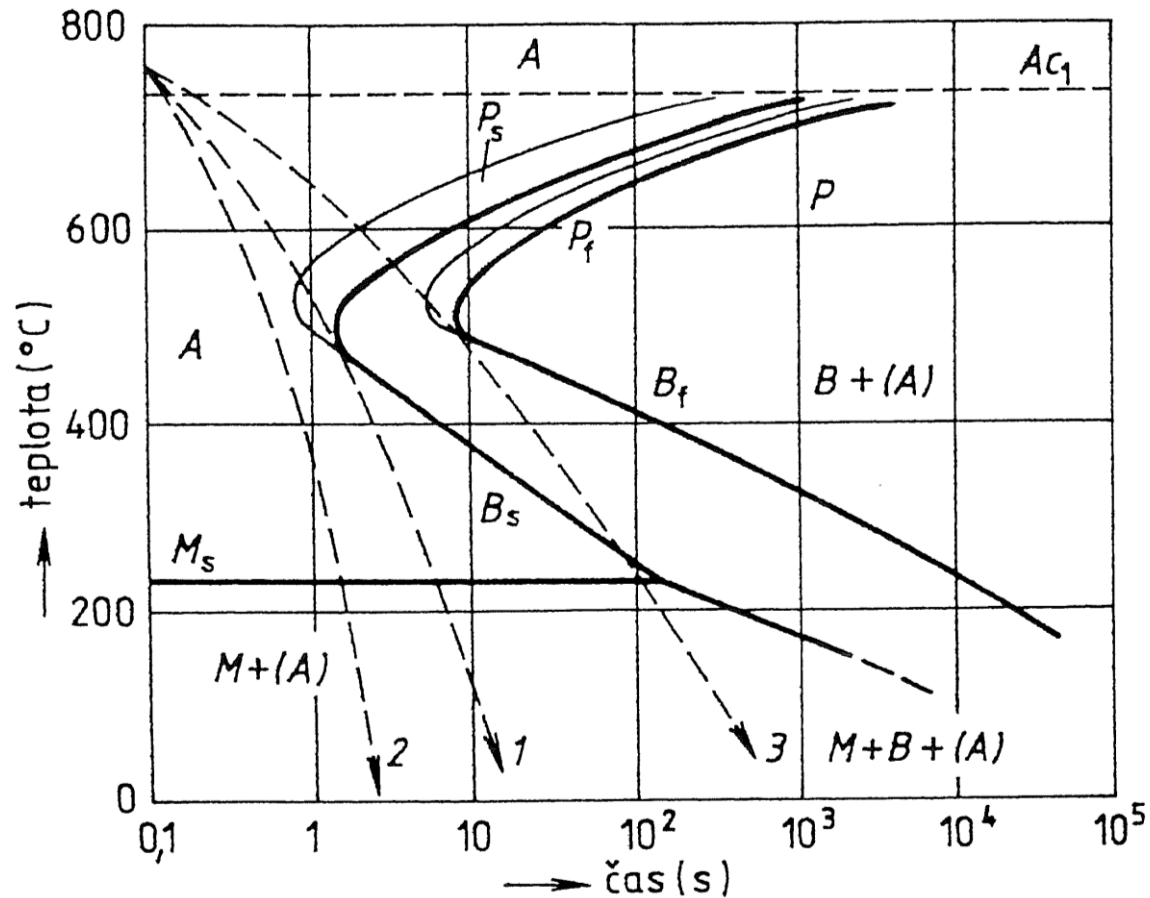
- Z důvodu nižší ceny chladícího prostředí je využití ARA častější než IRA.
- Diagramy ARA jsou obdobné diagramům IRA, pouze se perlitická přeměna přesouvá k delším časům.
- Mohou vznikat smíšené struktury, např. martenzit + bainit, bainit + perlit...).

CHLADÍCÍ SCHOPNOST PROSTŘEDÍ

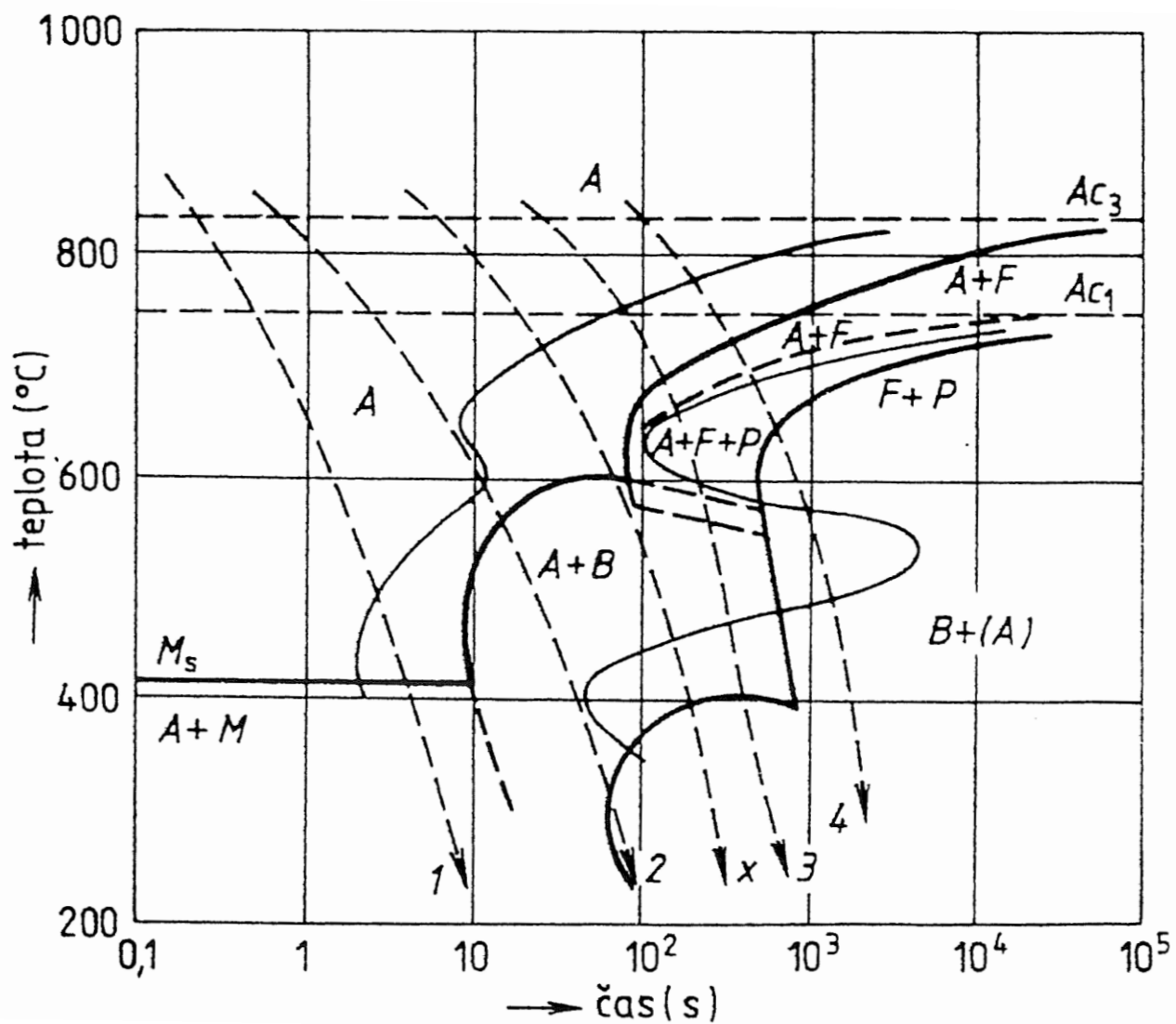
- **Vysoká**
  - vodní sprcha
  - voda
  - olej
- **Nejmenší**
  - vzduch (ochranné plyny)

Jako nežádoucí struktura se při přeměně austenitu může vyskytovat **zbytkový austenit**, který snižuje tvrdost a může se časem samovolně rozpadat na feriticko-cementickou směs (pnutí, trhliny, změna rozměrů...). Některé oceli tak dochlazujeme pod teplotu 0°C.

DIAGRAM ARA

Obr. 1 – ARA diagram eutektoidní oceli (čárkované čáry diagram IRA)

Obr. 2 – ARA diagram podeutektoidní oceli 15 231 (čárkované čáry diagram IRA)

VYUŽITÍ ARA

- Celá řada martenzitického kalení (nepřetržité, lomené, částečné, povrchové...).
- Celá řada typů žíhání (normalizační, homogenizační...), kde je překročena teplota A_{C1} .
- Zušlechťování (kalení + popuštění za vyšších teplot).
- Napouštění nástrojových ocelí (kalení + popuštění za nižších teplot).
- Chemickotepelné zpracování (cementování, cementonitridace...).

Otázky

- Co znamená zkratka ARA?
- Zakresli a popiš diagram ARA eutektoidní oceli.
- Co znamenají indexy „s“ a „f“ u diagramu?
- Jaké je využití ARA diagramů v praxi?

Použité zdroje obrázků

Obr.1 a Obr.2:

Hluchý, M., Modráček, O, Paňák, R., – *Strojírenská technologie 1, Metalografie a tepelné zpracování, 2. díl*, Scientia, Praha 2002